

Районан харсар ғыннисем

Проект Чăваш Республикин цифра аталанăвёпе информации политикин тата массалла коммуникацион министерствин пулăшăвёпе пурнăса кёрге пырать

Ырă ғынпа сула тухсан, вăхăт иртни сисёнмест

Пелу тытамне аталантарасси – Чăваш Ен патшалăх политикин тёп сул-йёрё. Республикăри хуласемпе районсенче ку чухнехи инновациллё школсем җёкленеҗсё, классене җёне хатёр-хётёрпе пуянлатаҗсё, ачасене вёренме хавхалантармалли лайăх майсем йёркелеҗсё. Вёрентекен профессийё тивёслипе чи пархатарлисен шутне кёрет, въл пултаруллă та пусаруллă пулма хистет. Җакă чаннипех яваплă та хисеплё ёс.

Халăх пёрлехён кунё умён пирён журналист саваллă та пёлтерёшлё ёс пурнăсланă, ёмёрне вёрентёвё тата воспитани ёсне халалланă, суйласа илнё профессор вай-хал парса ёсленё, вёренекенёсене пысăк ситёнусем тума хавхалантарнă, район администрацийён вёренту пайне 18 сұл ертсе пынă Владимир Яковлевич Шақровпа каласу йёркеленё. Тăвай ёри харсар та ырă ғынсем пирки сăмах хускатнă.

–Владимир Яковлевич, пурнăс сулён малтанхи тапхёрёнчен пуслар пуль каласăва.

–Сула җиччён тухрăмър: атте, анне, аппа, пичче, икё йăмак тата эпё. Шел, аннепе сахал утрăмър, въл пурнăс сулёпе мёнле утса тухмаллине вёрентнине те астумастăп. Ёмёрё ытла та кёске пулчё, тухтарсем сиплеме пултарайман чиртен паянхи куна никам та хаталайман... Эпир уснё вăхăтра ғын пурнăсёнчи паллă сулсенчен пёри въл – җиччё тултарни, шул сукмакне җёршер ачапа пёрле такарлатма тытани. Пёрремёш җывăх ғын Александра Григорьевна Лисова пулчё. Тăватă сул хушинче темёнле самант та пулнă. Пёррехинче мён пёчекрен пёрле выляса-вёренсе уснё Петров Володьапа урокра юрă юрламалла пулнă. Пирён пулсах каймарё.– «Единица!»–терё учителё. Хурлăха путса та ёлкёрёмерёмёр:–Лайăх оцёнка въл, «пёрре» паллă, апа пурне те памаҗсё.–тесе иксёмёре те хулпусынчен тытса лăпкарё.–анча та апа җине тăрсах турлетмелле. Кайран, чылай сул иртсен, педагогика ёҗёнчине җак саманта аса илсе, начар паллă илнё ачасене йăпатма тăрашаттăм, шанчăка сухатма кирлё маррине калаттăм.

Александра Григорьевна хыҗсан пирён класс ачисене пурнăс сукмакёпе малалла утма Иван Семенович Семенов хăнăхтарса пычё. Тăван җёршы-въл Аслă върҗин ветеранёччё въл. Сумлă, математикапа физикана җав тери таран пёлекен педагогчё. Асран тухмасть пёр урок. Тёрлё пысăк таваткал, җаврака, тур кётеслё саватсен каллăшине виҗме вёрентме тытанчё кăна урок пусламашёнче, пирён җине саванăҗлăрах пахрёте:–Кайрăмър.–терё. Пире въл инсех те мар вырнаҗнă колхоз паркне илсе кайрё, унта весех пур: цистернăсем, таваткал баксем... Виҗетпёр те, тетрадьсене җёркуҗи җине хурса шутлатпър. Класра җёне темăна анланман пёр ача та юлмарё.

Тăххăрмёш класра йёркеллех җёне вёрену сулё пусланнăччё. Килсе җитрё района Виталий Александрович Бобров, профтехучилище мастерё. Юлташсем вёренме кайма килёшнё.

Интереслё пулчё сулсулев. Автобуслар – Канаша, поездлар – Астрахане, теплоходлар – Каспи тинёсё урлă.

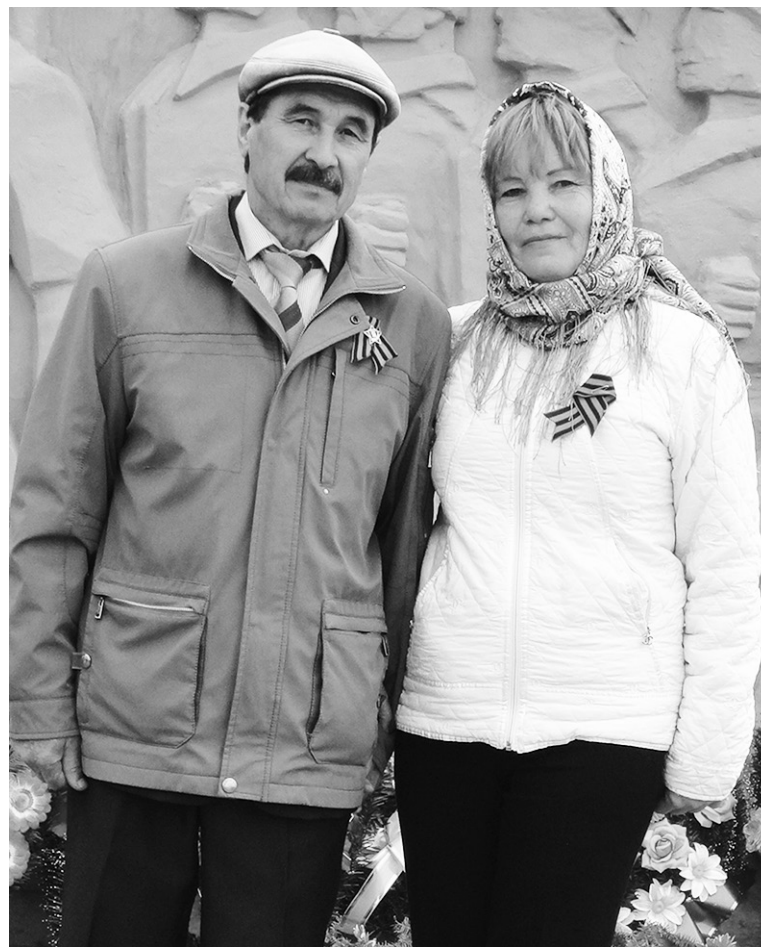
Малтанхи тапхёрта киле таврăнас килетчё. Ах, җав ёслă-танлă педагогсем... Виталий Александрович лăплантаратчё:–Иывърлăха җёнтерме җамрăкран хăнăхни малашнехи пурнăсра кирлё пулё.–тетчё. Пурнăс сулён асра лайăх юлнă сыппи – Тăвайёнчи «Сельхозтехника» уйрăмён автомашинасене техника тёлёшле пăхса тăракан станцинче ёслени. Кунта лăпкă та аста алаллă Алексей Семенович Семенов инженер пирён учитель пулнă.

–Ёсё пахалăхлă тума чи малтанах апа таран анланмалла, юратмалла. Машинана салатса пустарнă чухне пайёсене кашинчех пёр вырăна хурър, ан сухатър, заводра туса каларнă пайсенчен ырри тупаймър.–тесе вёрентнё. Җав хăнăхусем паянхи кунчченё тасалаҗсё.

–Салтак, студент пурнăсё мёнпе асра юлнă тата?

–Вунсаккърта пурнăс сукмакёнчен пурнăс сулё җине пусламалли вăхат. Чи малтанах арсыннăн хисеплё тивёсёне пурнăҗламалла – җывăх ғынсен, Тăван җёршы-въл мирлё пурнăсене сыхламалла. Офицерсем хисеплесе каласатчёс. Ырă ғынсемччё вёсем. Скобелев майор, чаҗ командирё, служба вёслениччен җур сул юлсан:–Киле кайса кил, асуна 60 сулхи юбилейёпе саламла.–терё те, вунă куна отпуск пачё. Җакă мариха въл, җывăх ғынсене чунтан хисеплеме вёрентни?

Студент пурнăсёнчен ыраракхи мён пур-ши пурнăсра? Җунатлă, мал ёмётлё җамрăклăх! Җёне юлташсем, җёне учителёсем. Мён чухлё «ас» йёри-тавра, пустарма ан уркен кăна. Вёрентекенсем хушинче пурнăсра кирлё таран шу-хăшсене пирён пата җитерме тăрашакансем пурччё. Римма Петровна Никитинская: «Кирлё-кирлё мар япаласем синчен пёлме ан тăрашър, пурне те пёлешён сунакан ғын пулър»,–тесе миҗе хутчен каламан пулё пире. Геннадий Александрович Анисимов профессора филологи факультетне пётёрнисем пурте пелёсчё. Пире пайан-пайан тишкерме паракан хутлă предложенийёсенче ниҳăҗан

та «сăмах пуххи» пулман унăн. Кашни предложени – хайне май вёренмелли кёнеке. Кунта – педагогика, психологи, этика, эстетика тата ытти те.

Институтри пурнăсран студентсен строительство отряҗёсенче тăрашине уйърма җук. Бригадир та, мастер та, командир та пулса ёсленё. ССО хайне майлă пиҗеху школё пулнă. Ёсёне кура хисеплё те. Хисеп хуҗёсем, районтан пусласа ВЛКСМ Тёп Комитечё таран панисем, кăкър җине җакмалли тёрлё палласем, тулевсёр сулсулевсем (Мускав, Ростов-на-Дону, Польша).

«Пулас арăмпа аста паллашнă вара эсё?!»–тесе ыйтсан, чылайашё: «Шупашкар паллаштарать!»–тетчёс. Манан та хуравё җапларах, тёрёссипе – юратнă институтра юрату җуралнă та. Пусламаш классене вёрентме хатёрленекен студентсем хушинче сара җуҗлё, яштака пусиллё чиперкене пёрре куртăм та, 40 сул ёнтё пёр енелле пăхса пуранатпър. Икё ывъл пăхса ситёнтертёмёр Валентина Геннадьевнапа, маңуксемпе саванатпър (сăн укерчёкре).

–Вёрентекен сулёпе малалла утма кăмал тунăшан җёкнеместёр-и халь?

–Йантарчă шулёнче икё хутчен ёслеме тиврё. Малтанхинче, районта мёнпур ғын паллакан Тăван җёршы-въл вёрҗин ветеранёпе Илья Иванович Иванов ертусёпе. Ёсё вырнаҗнă кун җапларах тёл пултăмър. Пуш уйăхё. Улянкă витёр тухрăм та хăварт утса, чупса тенё пек, туртен Йантарчă шулне васкатăп. Мана хирёс суллек мар, сарлака ут-пуллё арсын чупать. Акă, шайлашрăмър, –Шақров-и? –Шақров! –Мана Иван Никола-

евич пёлтернё.–терё те чаранмасăрах малалла ытканчё. Эпё пёр кана хытса таттам. Чупсан-чупсан върҗă артиллерисчё пулнаскер чаранса җаврăнса пăхрётё: «Чуп, чуп, тепёр 10 минутран урок пусламалла сирён, пирён ёне пăрулат-ха!» Эпё ун чухне 24-ччё, апа – 58 сул. Мана въл хаман сулсемпе танлаштарсан, ватă куранчё. Салтакра чухне ахальтен каламаччёс иккен, марш-бросоксем ахаль пурнăсра та кирлё пулма пултарёс тесе, пенси сулёсем ситиченех хăвна «формăра» тытни лайăх тесе шуларам та, сиккипе физкультура урокё ирттерме Йантарчă шулне чуптартам. Кайран вара Валерий Иванович Егоров ертусёпе ёслеме тур килчё. Пёр-пёрне ялан анланаттамър, ёсре җёни җыраттамър.

Пурнăс сулё Тăвайри пионерсемпе шул ачисен җуртне илсе җитерчё. Кунти ёссем Тушкитли ватам шулта воспитани ёсне йёркелесе пынă Раҗсейён тава тивёслё учителёпе Василий Ефимович Ефимовпа паллашма май пачёс. Халиччен җакнашкал хай ёсне чун-чёререн параннă ғынна курман та пулё. Ачасене педагог-туристсен амартăвёсене хатёрленсе ирттермелле чухне въл җёр те җывърман, апат та җимен пулё, пётёмпех җав ёсё «путатчё», «Зарницапа» «Орленок» вайиисене илес пулсан та. Җакă мариха тусёмлехе, ёсё чуна парса тумаллине вёрентекен «чёрё» урок?

Ку ёсре тепёр Раҗсейён тава тивёслё учителё – Альфред Александрович Пимулин – тёллех пулса тарать. Тăвайри ватам шулта военрук пулса ёсленё педагогран җёнтерё

туптама вёренни кашни ғыншан питё пысăк пёлтерёшлё. Пионерсен җуртёне техслужацире ёсленё Мария Павловна Никитина җапла калатчё: «Кружока җурекен ачасене каласа анлантарър-ха, пурнăс пёрре килет, пёчекрен киревсёр ёсёсенчен паранса, лайăххине кăна хăнăхса пымалла!» Педагогика асталăхне вёренмен ғын ырă сёнупани пушшех те шулхашлатарать, ёсре уса курма хистет.

–Җапла пулма ханăхтаратпър та,–тетчё юнашар канашласа ларакан Вячеслав Егорович Горбунов, авиамоделёсем тума вёрентекен педагог. Хай вара ачасен чунёсене пёлётелле җёклетчё, унăн вёренекенёсем «шала җыртса» та пулин хайсен самолёҗсене сывлăша хăпартатчёс. Валерий Николаевич Павлов, КПСС райкомён пёрремёш секретарё, ёсё илнё чухне җапларах каларё: «Ёсре йанашсем тавасран ан хăра, ёслă-танлă ғынсем те вёсенчен пётёмпех хаталаймаҗсё, выранти парти организацийёсенче тёрлё мелсемпе, җёнёлёхсемпе уса курма тăрашмалла, экспериментсем те вырәнлă пулёс».

Хай җак ёнчен ырă тёллех катаратчё. Җаван пек сăмахсемпе сёнусем парсан, паллах, пирвайчи кунран ханă таварса ёслес килет.

Ку тапхёрта Демьян Александрович Александров, Василий Данилович Данилов, Аркадий Александрович Захаров, Анатолий Павлович Ломоносов хуҗалăх ертусисемпе хушанса каласни тавракурăма устёрме, ыркăмаллăх туйамне анлатлатма пулăшрё.

Пёррехинче райком секретарё хушăвёпе Василий Данилович-ран мёнле хаҗат-журнал җыранса илнеле кăҗакланма кёркё. Ыйту пама та шикленетёп. Хуҗалăх ёсёсемпе чылай хушă каласнă хыҗсан каласăва тёлпулу тёллевё енелле шиклене-шиклене партам. Мёншён шикленнё-ха? Мёншён тесен пёлсех танă – въл 30 тёллё хаҗат-журнал җыраннах ёнтё...

–28,–терё хисеплё ветеран. Владислав Николаевич Васильев, Тăвайри ватам шул директорё, В.Н.Павлов еврёлк: «Мёнле ытарлă шулхаш суларать, весех ёсё кёртме пултаратан»,–терё. Воспитани енёпе ёслекен заместителён вара ку пахалăхлă ёсё йёркелесе пымалла. Владислав Николаевич ертусён ёсёнче нумай пахалăхсенчен пёри – педагогсене, ытти шул ёсёнёсене сителёклё ирэк пани. Валах педагогика класёсенче психологи-педагогика предметёсене вёрентме шаннăччё. Шукулти учителёсем пурте җав тери сулă ёслеттёмёр, ушкăнпа канма та вăхат тупаттамър.

–Район администрацийён вёренту пайёне ёслеме сăмаллах пулмарё пулё?

—Пёр хушә РОНО инспекторёне тәрәшма лекрө. Кунта ёслөнө Алексей Петрович Шишов, Любовь Николаевна Степанова, Наталья Андреевна Иванова инспекторсене районти сүтөҗ ёсченёсен профсоюзне ертсе пынәранпах палланәха ёнтө. Вёсенчен ёсе төплөн, васкамасәр, йәнәшсәр тума вёреннө пулө тесе шутлатәп. Пёрне ёштешөн сәмахө е хәтланәвө килөшмесен, тепри чән сәмахпа асәрхаттаратчө. Малтанхи вара, ыттисем пекех сивөч шухәшлә пулнә май, шүтпе хуравлатчө. Нихәсан та хирөсөсе кайнине курман.

Иван Николаевич Николаев, 16 сүл сүтөҗ пайне ертсе пинаскер, мана заведующи пулма шаннә хысәсан сапла каларө: —Манран ытларех ёслемөлле пултәр. Хамән учитель сәмахне пурнәсларәм, 18 сүл тәрәшрам җак ёсрө.

Иван Николаевичән сәпайләхө, сынна хисөплеме пөлни мөн ачаран пусласа паянхи кунччен асамра.

Район администрацийөн тытамөнчө вөрөнтү пайне ертсе пырасси — питө кәткәс ёс. Кашни пай ертүсieux сапла шултанәха ёнтө. Камән ёсө сәмәл? Ёсө тытәнсанах пөррөмөш сивөч ыйту вәл — вөрөнтү учрежденыйёсене ашәпа тивөстересси. Шкул директорёсем, ял администрацийёсен пусләхөсем кил хусисенчен паспортсем илсе Канашран, Вәрмартан сөр кәмрәкө турттаратчөс. Машина сичнен түрөх кәмакана пәрәхнә төслөхөсем чылай пулнә. Топсбыт кантурөсенчө кивсөн топливо илме нумай сүреме түр килнө.

Пөр вәхәтра ёс укси, ача-пәча пособийёсене вәхәтра паманни сивөч ыйтусемчө, вёсене көрпөрожжи, көпө-нуски парса саплаштаратчөс. Вөрөнтү ёсченёсен, ыттисем пекех, хәйсен ачисене чирлесе үксен Шупашкара илсе кайса сиплемөлле, качча памалла, камән авлантармалла, вәхәтра тумалли ёсөсем те темөн чухлөхчө. Сынсен җак ыратәвёсене вөсөх чөре витөр кәларма лекөтчө, май пур таран пуләншә. Вөрөнтү пайөн пусләхөн төп ёсөсенчен пөри вәл — организацисен пурләх базине сирөплетесси. 19 учрежденине гаппа хутса ашәтмалла тунә сөрте чылай чухне проектран пусласа объект хута яриччен түррөмөн хутшәннә. Тәвай шулөн сөнө сүртне туса пөтересси, Элпусөн-

че сөнө шул тавасси — пысәк та чәрмавлә объектсем пулчөс. «Аль» спорткомплексән проектне тума икө тапхәр — (малтан бассейн кәнәччө, юлашкинчен — паянхи комплекс) Шупашкара нумай хутламалла пулчө. Район центрөнчи «Асамат көперө» ача садне тума республикәри влас органёсене чылай ёненөтерме лекрө, проекчө те чылай пәтәрмахлә суралчө: пөрре строительство вярәнне тупасси, тепре — проект тытамне ача шутне кура «хөстерни», вөсөх йүнөтсе ярасран хүтөлемө хәш чухне Хусана та кайма лекөтчө. Кам йывәр тапхәрта строительство өнөпө ёслөсө курнә, кәна лайәх әнланать.

16 сүл хушши район администрацийөн пусләхөсен заместителөнчө тәрәшнә.

Майән 9-мөшө. Вәл манра сөкленүллө кәмәл-туйәм та суратат, сүсөентерет те, каштах чөтрөтөт те. Эпир ача чухне Тәвай ялөнчө вәрсә тискерлөхне курнә хәрах аләллә, ураллә е пачах урасәр арсынсем темисөсөчө.

Сөентерү уявөсем ашәма тарәнах вярнасрөсө. Вөсене 28 сүл хушши түррөмөнөх йөркөлөсө пынә. Шел, кәсәл коронавируса пула җак кашни сыннан чухне сөклекен уява пурте пөрле пухәнса паллә тәваймарәм.

Тыл ёсчөнөсем, окоп чавакансем хәйсен паттәрла ёсөсем сичнен каласа панисем те манәсмасчө. Вөсен хастарлә ёсөне өмөрсене хәварас төллөвө чылай сын пуләншөпө Тәвайран Улянкәна хәпаракан сүл хөрринчө, пирөн аннесөмөпе асаннесөм чавнә окоп сүмөнчө стела туса лартрәмәр (**сән үкөрчөкрө: стела умөнчө, Хусан таврашөнчи хүллөхө тунисөн паттәрләхне кәсәл сәнланә хысәсан**).

Наградәсем те пур манән. Вөсене пустарса пынә папка ырханах мар. Унта патшаләхән влас органёсен те, төрлө ведомствәсен хүчөсем те, медалө те пур. ВЛКСМ Центральнәй Комитөчөн «Мастер-умөлец» знакө маншән хакли шутланать. Хәвән пултаруләха сәмрәкля пур өнчөн паләртнинө хаклани пуриншөн те ёнтө хумхануллә. Тепри — «Чәваш Республикин вөрөнтөвөн тавә тивөслө ёсчөнө» хисөплө ят. Паллах, җак наградәна панәшән районти вөрөнү системинчө пөрле ёслөнө кашни педагога, воспи-

тателө, ертүсөне, ытти работниксене чун-чөрөрен тав тәватәп.

—Тивөслө кәнура вәхәта өглө ирттерөтөт, Владимир Яковлевич?

—Пенсионер пурнәсө. Организацисенчө ёсөлемө пәрәхсан ялти сыннан кил хусләхөнчө те ёсө чылай. Анчах иртнө сүлсем пөтөмпөх шухәшлөвпа сыхәннә май, пус хәйөннөх тәвасшән. Юратъ-ха вәл вәхәтра көсчөн мәнук пөчөкчө. Әна теттөсем, ытти хатөрсөм әстәласа пани, аталанма пуләншө пөпкөшөн те, маншән та чун хөпөртөвө. Юлашки икө сүлта самаях ёслөмө лекрө. Вара Тәвай район энциклопедийө суралчө. Студентсен саккине юнашар ларса якатнә Николай Соловьёв (Николай атте) сапла калатчө: «Сывәрма вуртсан кәна канмалла пусән». Сәвән пек пулат те пулө пурнәсра. ...Маршрутлә автөбус сичне ватти-вөтти пусөсене сәмартфон-телефонсем сине тайса тимлөн пәхса пырасчө. Сук, күрөсө каламәстәп, кашниөх шухәшлөв тыткәнөнчө вөсөм. Юлашкинчен Шупашкартан килнө чухне студент пулнә вәхәтра пәхмасәр вөрөннө Л.Мартыновән «След» сәввинө аса илсө пынәсөмөн йөркөсөм чәвашла хәй төллөнөх кусарәнма пусларөс:

—Мөнлө йөр эс хәварән сәкән та?

Тен, сан йөрө суса тасатөс, Хәяр куспа әсатөс уттуна? Е сын чүнөнчө нумайләха Курәнман тарән йөр хәварән? Сапла, өмөр иртөт, йөр юлат. Пурнәс малаллах шәват. Мөн те пулин манса кайсан: «Асатөте, эсө мөн, ватәлмастән пулө те?»—төсө ыйтат мәнукәм. «Сапла, Артем,—төтөп,—ватәлатпәр сәв, ватәлатпәр, тәванәм». —«Аха, иксөмөр те ватәлатпәр...» 5 сүлхи ачан пөтөмлетөвө шухәша ярат: вәхәт малаллах шәват-ши? Тен, эпир хәмәр сүлсөмөпе ыра сынсөмөпө пөрле малаллах утатпәр, шәватпәр...

—Юратнә асу, Яков Дмитриевич Шакров пирки те манар мар-ха?

—Аттен йывәр кун-сүлө манән кәмәл-туйәмра, чөрөре тарән йөр хәварнә, унән сәнарө ялан асра. Вәл пысәк тавракурәмлә сын пулнә. Купәспа, балалайкапа, сөрме купәспа, мандолинапа выляма пөлнө. Каранташпа, акварель сәррисөмөпе картинәсөм үкөрнө. Рама әшнө вярнастарнә сүтсәнтәләка

сәнлакан картинәсөм халө те упранасчө. Тәман мөнлө кәна чөрчун әстәламан-ши? Сәвәсөм, статьясем, калавсөм, очөркөсем, шүтсөм сьрма юрататчө. Тәвайри клубра концертсөнчө сәвәсөм вулатчө. Тивөслө кәнава тухсан пулә тытма сүрөтчө, садпа пахчара ёсөлемө юрататчө.

Иртнө өмөр вәррисөнчө ялта ёслө хут сьрма пултаракан сын сукрахчө. Камән мөнлө ведомствәна ёслө хут сьрмалла, чылайәшө Яков Дмитриевич патне пыратчөс.

5–6 сүлсөнчө мунча көнө хушәра аттен сүрәмнө сунә чухне сәкна асәрхарәм: унта төттөм хөрлө, урлә қасакан йөрсөм курәнәтчөс. —Мөн ку?—төсө ыйтсан икө сәмак каларө: «Фашистсен саламачө». Вәл ман асра юлнә. Фашизма паян кун та чунтан кураймәстәп. Ача чухне вәрсәлла вылянә чухне нихәсан та «шуррисөм» майлә пулман. Кәсәл Астәвәмпа Мухтав сүлтәләкө пуләнран, атте пирки те сәмах хускатрәмәр-ха. 1964 сүлта пичөтлөннө «Сүләмри кунсөм» көнөкөре Юхма Мишши «Вилөмө сөентерисөм» очөркөнчө Яков Дмитриевич Шакров та пулнә дивизи паттәрләхө пирки сьрса кәтартнә. Район хәсәчөсөмөпе ытти пичөт кәларәмөсөнчө те паллашма пулат ун сичнен сьрнә статьясөмөпе.

Вәл 1912 сүлхи Пукравра суралнә. Яков Дмитриевич сәмрәкран вөрөнтөкөн пулма өмөтлөннө. Сәвәнпа та Тәвай шулөнчө 8 класс пөтернө хысәсан Канашри пөдтехникума кайса көнө. Вөрөнтөкөнрөн пархатарләрах професси пулман пулө уншән.

1932 сүлта вәл пөдтехникуман вөрөсө тухнә. Чүксырминчи пусламаш шул заведующийөнчө ёслөнө. 1934 сүлта Ульяновск хулинчи пединститута биологи факультетне вөрөнмө көнө, унтанах Хөрлө Сар рөтнө тәнә. Демобилизаци йөркөпө таврәнсан, 1940 сүлхи январьчөн Енөш Нәрваш шулөнчө вярәс чөхлипө литературинө вөрөнтнө. Шурә финсөмөпө вәрсә тухсан, әна сәр комиссариачө Владимир хулине комсостава вөрөнтөмөлли курса (КУКС) ярат. 1940 сүлхи январьтен сәрпа политика хатөрленөвөн отличникне, снайпера вәхәт ситичөнөх көсчөн лейтенант званийөпө 17-мөш мөтөстрелковәй дивизиөмө әсатәсчө. Я.Шакров рота командирөн пөмөщникө пулса Балтика тәрәхөнчи патшаләхсөнө, Бессарабие

ирөкө кәларма хутшәнәт.

Пөррөхинчө приказ: «Дивизи сүллахи лагере тухат!» Вярәна ситсөн, төпөр ирхинө вәрсә...

Яков Шакров (**сән үкөрчөкрө**) авиадөсант взводне ертсө пынә. Дивизи 3 таләк пирвай йөшәннә позиции тытса тәнә. Дивизирөн юлнисөм темисө хутчөн те тәшман ункинө татса тухнә. Шакров лейтенант взводран пөччөнөх тәрса юлнә. Командир унпа 3 боеца разведкәна ярат. Задание әнәсләх пурнәсләсчө, анчах төп ушкән патне каялла тухса өлкөреймөсчө, засада сине пырса лөкөсчө. Унтан Дрезден округөнчи «Цейтхайн» концлагерь. Унта вәрттән организаци йөркөлөннө. Вәл лагерьтен таракан юлтәшөсөнө апат-симөсөпө, компаспа, карттәсөмөпө, хөс-пәшалпа пуләншә. Подпольщиксөм листовкәсөм хатөрлөсө салатнә. Вөсөм, востани сөкөлөсө, хәмәрәннисөм патне сөмөрсө тухма өмөтлөннө. 1945 сүлхи апрөлөн 23-мөшө. Сөентерү сывәх ёнтө. Нимөсөм сүрөкленнө. Вөсөм лагере минәсөмөпө сирпөтсө яма хатөрленнө, анчах өлкөреймөн, тарма тивнө. Лагерьти властө унти вәрттән организаци алине көрсө үкнө. Вөсөм тәшман аллинчи хөс-пәшала туртса илсө фашистсөн 400 ытла сыннинө тыткәна илнө, 100 винтовкәпа автомата, 20 пулемөта совет салтакө-сен аллине панә.

Мөн пенсисө тухичөнөх (1972 с.) Сөнө Пуянкасси шулөнчө вөрөнтнө Яков Дмитриевич мирлө пурнәсра. Пирөн сөмьери педагогсөн ёс династийө халө 200 яхән сүл шутланать.

Пурнәсра Яков Дмитриевичрөн төслөхө илмөлөи питө нумай. Вәхәта пөрре те усәсәр ирттермөстчө вәл. Мөн чухлө сынна ыра канашпа түрө сүл сине тухма пуләншө-ши? Табак таврашнө нихәсан та сәва-ра хьпман, эрөхө ячөшөн сөс «чөркө тәррине татса панә». Ачисөмшөн ялан ыра ашшө пулнә. Ватәлсан та общөствәлла ёсчөнчөн пәрәнман. Район хәсәчөн чи харсәр общөствәлла корреспондөсөнчөн пөри пулнә. Сәвән пек ыра сәнар пулса көрсө юлнә вәл пирөн аса. Сөмьере эпир әна лайәххипө кәна аса илетпөр. Вәл паян кун та кус умөнчө пек.

—Тавтапус сирө, каласушән, Владимир Яковлевич.

—Хәвәра тав. Юлашкинчөн вулакансөнө пурнәсра лайәх сынсөмөпө кәна төл пулма сунатәп, малалла каймалли сүләр вәрәм пултәр.

А.НИКИТИНА каласнә.